

Voorwoord

E. Bartelsman
R. Gradus
M.W. Hofkes*

Na ruim 24 jaar als hoogleraar Algemene Economie aan de Vrije Universiteit (VU) verbonden te zijn geweest, zwaait Frank den Butter op 12-12-12 af als hoogleraar. Hoogleraar in ruste zal hij niet direct worden; hij zal ongetwijfeld op velerlei manieren actief blijven in vele functies waarvoor het overschrijden van de 65 jaar limiet geen obstakel hoeft te zijn, bijvoorbeeld als voorzitter van het Curatorium van het Economisch Instituut voor de Bouw (EIB) en als redactielid van het *Tijdschrift voor Openbare Financiën* (TvOF). Binnen de VU blijft Frank als promotor bij verschillende promotieprojecten betrokken.

Tijdens de voorbereiding van zijn afscheid ontstond het idee om een speciaal nummer van TvOF voor hem te maken. Vele (oud)collega's waren enthousiast om een bijdrage te leveren. In totaal bevat deze uitgave 13 bijdragen over zeer uiteenlopende onderwerpen, afkomstig van 15 auteurs, met vele verwijzingen naar het werk van Frank. Hieruit blijkt ook de veelzijdigheid van Frank als econoom. Zoals één van de auteurs, Hans Visser, dit uitdrukte: "Er zullen weinig economen zijn die op zoveel deelterreinen hebben gepubliceerd als Frank den Butter". Deze veelzijdigheid komt eveneens tot uitdrukking in zijn loopbaan.

Frank studeerde econometrie aan de Universiteit van Amsterdam en promoveerde aan de Erasmus Universiteit Rotterdam. Voor zijn komst naar de VU was Frank van 1973 tot 1988 als medewerker en (vanaf 1979) adjunct-chef werkzaam bij De Nederlandsche Bank (DNB). In dit nummer van TvOF treft u verschillende monetaire bijdragen aan. Martin Fase gaat in op de omloopsnelheid van het geld. Hij staat in het bijzonder stil bij de bijdrage van Frank aan dit vraagstuk onder meer door het schatten van een geldvraagfunctie; werk dat ook in internationaal opzicht veel waardering genoot, blijkend uit een publicatie in *Journal of Monetary Economics*. Het wekt dan ook geen verbazing dat Frank nauw betrokken was bij de bouw en het gebruik van het MORKMON-model, het macro-economisch kwartaalmodel van de DNB. Peter van Els gaat in op het inmiddels veranderde karakter van de (monetaire) modelbouw, waarin het steeds belangrijker wordt om een micro gefundeerde beschrijving van het gedrag van banken te incorporeren in een empirisch gefundeerd en praktisch hanteerbaar macro-economisch modelkader. Hij laat zien dat Frank reeds in de jaren tachtig oog had voor de veranderde economisch omstandigheden en de gevolgen daarvan voor de transitie tussen de reële en de monetaire werkelijkheid. Dat Frank al in zijn DNB-tijd de economie voor een groter publiek toegankelijk wilde maken, bleek uit zijn bijdragen aan de rubriek 'Economisch Gezien' van *De Florijn*, het personeelsblad van De Nederlandsche Bank. Deze bijdragen zijn in 1989 gebundeld in *Zichtbare economie*.

De medeauteur van deze bundel, Willem Boeschoten, vraagt zich in zijn bijdrage af in hoeverre de prijzen op de aandelenmarkten, voor eenieder dagelijks zichtbaar, informatie kunnen verschaffen over de economische toekomst. Hij laat zien dat de waardering van de huidige aandelenprijzen aanzienlijk meer uiteenloopt als men zich baseert op klassieke KW-verhouding dan op Shiller's KW-verhouding, die vooral met

financiële bubbels rekening probeert te houden. Hoe het ook zij, hadden wij hun aanbeveling in 1989 om 'de heilige huisjes in de woningmarkt' ter hand te nemen maar opgevolgd (zie den Butter en Boeschoten, 1989, blz. 67-73).

In 1988 werd Frank den Butter hoogleraar Algemene Economie aan de Vrije Universiteit. In 1989 hield hij zijn inaugurale rede met de veelzeggende titel *Nuttige economie*. Hij heeft vele vakken gedoceerd, zoals micro-economie, macro-economie, toegepaste onderzoeksmethoden, arbeidseconomie, economie van de collectieve sector, monetaire economie en internationale economie. Bernard Compaijen gaat in op een gezamenlijke belangstelling, de overheidsfinanciën. Hij analyseert de functionele classificatie in de collectieve uitgaven 2000-2012 en laat zien dat de belastinginkomsten dalen. Hij stelt dat dit een gevolg is van het nieuwe belastingstelsel van 2001.

Van 1 januari 1998 tot 31 december 2002 was Frank lid van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR). Onder zijn leiding als projectgroepvoorzitter zijn de rapporten *Doorgroei van Arbeidsparticipatie* en *Nederland Handelsland* opgesteld. Ook is hij nauw betrokken geweest bij het opstellen van de rapporten *Generatiebewust beleid*, *Het borgen van publiek belang* en *Naar nieuwe wegen in het milieubeleid*. Kenmerkend voor de bijdragen van Frank aan de milieueconomie is, dat hij ervoor waarschuwt dat (milieu)economen in hun milieu-economische analyses, modellen en berekeningen op de stoel van de politicus gaan zitten. Marjan Hofkes en Harmen Verbruggen gaan in hun bijdrage in op het vraagstuk hoe met de subjectiviteit van afwegingen met betrekking tot duurzaamheid om te gaan en concluderen dat het, ondanks de vraag van politici naar ondubbelzinnige analyses en berekeningen, onvermijdelijk is om subjectieve voorkeuren en onzekerheden te expliciteren en te analyseren. Zij stellen voor dit vorm te geven in een nationale maatschappelijke kosten-batenanalyse waarin zowel de kosten als de batenkant op een dynamische, modelmatige manier geïntegreerd worden. Zij illustreren dit onder meer aan de hand van (hun) pogingen om een groen of duurzaam nationaal inkomen (DNI) te berekenen. Frank was bij het DNI onderzoeksproject betrokken als voorzitter van de klankbordgroep, die door de opdrachtgever in het leven was geroepen om het project te begeleiden.

Zo had Frank vele nevenfuncties gedurende zijn hoogleraarschap. Hij was in de beginjaren directielid van het Tinbergen Instituut en van 1997 tot 2003 voorzitter van de Koninklijke Vereniging voor de Staathuishoudkunde (KVS). Verder was hij lid van vele adviescommissies. Ook was hij lange tijd lid van de Centrale Commissie voor de Statistiek (CCS). In die functie was hij een vurig pleitbezorger van het gebruik van data en daarop gebaseerde modellen in het economische beleid. Het viel hem op dat op beleidsterreinen waar reguliere microdata beschikbaar zijn meer gebruik gemaakt wordt van op data gebaseerde modellen. Jan-Maarten van Sonsbeek en Raymond Gradus illustreren dit in hun bijdrage voor arbeidsongeschiktheid- en arbeidsmarkt-microsimulatiemodellen.

Voorts heeft Frank in 1988 het onderzoeksteam *Toegepaste Arbeidseconomie* opgericht, en is hij van 1998 tot 2002 afdelingshoofd Algemene en Ontwikkelingseconomie geweest. Marloes de Graaf-Zijl, in die tijd als student-assistent door Frank ingewijd in de kunst van het economisch onderzoek, gaat in op de conjunctuurgevoeligheid van werkgelegenheid en werkloosheid. Ze concentreert zich daarbij op uitzendwerk en laat zien dat de conjunctuur van uitzendwerk anders is dan de conjunctuur van andersoortige arbeid. In deze tijd heeft Frank ook veel geschreven over endogene groei. Eric Bartelsman, naar de VU gekomen om met Frank te kunnen samenwerken, stelt in zijn

stuk dat een rooskleurig scenario voor toekomstige groei niet vanzelf uitkomt, maar afhangt van forse beleidsinspanning.

Recent concentreert Franks onderzoek zich, als uitvloeisel van het WRR-rapport *Nederland Handelsland*, rond het 'Research Institute for Transaction Management (RITM)'. Bij de verklaring van handelsstromen spelen in zijn ogen transactiekosten een belangrijke rol. Zo kan de grote rol die Nederland speelt als handelsnatie in belangrijke mate verklaard worden door zijn gunstige ligging en daarmee samenhangende transactiekosten. Pieter Gautier gaat in op transactiekosten op de huwelijks- en arbeidsmarkt. Steden spelen in zijn ogen een belangrijke rol omdat het gebieden zijn waar zoekfricties gering zijn.

Een rode draad door het werk van Frank vormt de interactie tussen de economische wetenschap en het beleid. Hij had daar vaak een vooruitziende blik, zo blijkt onder meer uit de bijdrage van Pierre Koning. De huidige beleidsagenda rondom bijstand, de WAJONG en de Wet Sociale Werkvoorziening (WSW) zijn in zijn ogen in belangrijke mate terug te voeren op voorstellen die Frank in 1995 ontvouwde in een bijdrage voor het *Tijdschrift voor Politieke Economie* onder de titel 'Een werkzame uitvoering van de sociale zekerheid.' Ook de bijdrage van Frank in het WRR rapport *Het Borgen van Publiek Belang* loopt voor op veranderingen in het beleid en institutionele vormgeving, zoals aangegeven in de bijdrage van Jarig van Sinderen over de binnenkort op te richten Autoriteit voor Consument en Markt. Deze nieuwe toezichthouder geeft naar het oordeel van Van Sinderen de mogelijkheid om (objectiveerbare) publieke belangen nadrukkelijk mee te nemen.

Frank ontwikkelde ook een fascinatie voor andere culturen en onderwerpen, die niet altijd tot de mainstream-economie behoren. Zo gaat Hans Visser in zijn bijdrage in op het islamitisch bankieren en staat hij stil bij het pionierswerk dat Frank daarvoor verrichtte. Maar ook recent publiceerde hij samen met een promovendus over dit onderwerp. Tot slot heeft Frank recent een aantal artikelen geschreven over de economische crisis (zie bijvoorbeeld den Butter, 2008, 2010). Wim Boonstra gaat in zijn bijdrage in op een nieuwe financiële architectuur voor de wereldeconomie. Hij constateert dat de dollar haar spilfunctie niet langer kan spelen en doet een oproep voor een nieuw anker en een cruciale rol voor het IMF. Met deze laatste beleidsmatige bijdrage over monetaire instituties is de cirkel over het werk en bijdrage van Frank rond.

Eric J. Bartelsman

Raymond H.J.M. Gradus

Marjan W. Hofkes

* Respectievelijk Hoogleraar Economie Vrije Universiteit, Hoogleraar Bestuur en Economie van de Publieke Sector Vrije Universiteit, Hoogleraar Milieueconomie Vrije Universiteit.

Literatuur

F. den Butter (2008), De macro-economie van de kredietcrisis, *TvOF*, nr.1, pp. 24-26.

F. den Butter (2010), De grote besmetting, *SMO-publicatie 2010-5/6*.

F. den Butter en W. Boeschoten (1989), *Zichtbare economie*, Academic Service, Amsterdam.